

DESTINASJONSANALYSE BERGENSREGIONEN

Forord

På oppdrag for NHO Reiseliv har Menon utarbeidet syv destinasjonsanalyser for ulike regioner i Norge, hvorav destinasjonsanalysen av Bergensregionen er én av dem. Formålet med oppdraget er å lage et kunnskapsgrunnlag om reiselivets utvikling og struktur i regionen, samt å belyse reiselivets økonomiske verdi.

Prosjektet har vært ledet av Live Nerdrum og Glenn Widenhofer, med Henrik Foseid, Andreas Cappelen, Karen R. Berg og Erlend Lund som prosjektmedarbeidere. Erik Jakobsen har vært ansvarlig partner og kvalitetssikrer.

Menon Economics er et forskningsbasert analyse- og rådgivningsselskap i skjæringspunktet mellom samfunnsøkonomi og strategi. Vi tilbyr analyse- og rådgivningstjenester til bedrifter, organisasjoner, kommuner, fylker og departementer. Vårt hovedfokus ligger på empiriske analyser av økonomisk politikk, og våre medarbeidere har økonomisk kompetanse på et høyt vitenskapelig nivå.

Vi takker for et spennende oppdrag. Forfatterne står ansvarlig for alt innhold i rapporten.

September 2024

Live Nerdrum
Senior Analyst
Menon Economics

Glenn Widenhofer
Senior Economist
Menon Economics

Erik Jakobsen
Partner og styreleder
Menon Economics

I denne analysen kartlegges reiselivet i Bergensregionen fra to perspektiver. Vi kartlegger først **markedsperspektivet**, hvor man identifiserer tilreisende og måler deres forbruk fordelt på ulike vare- og tjenestetyper. Identifisering av ulike typer gjestedøgn med tilhørende forbruksnøkler står sentralt i dette perspektivet. Videre vurderer vi reiselivet med et **næringsperspektiv**, hvor vi identifiserer bedrifter innen overnatting, servering, opplevelser, transport og formidling, og måler deres økonomiske aktivitet.

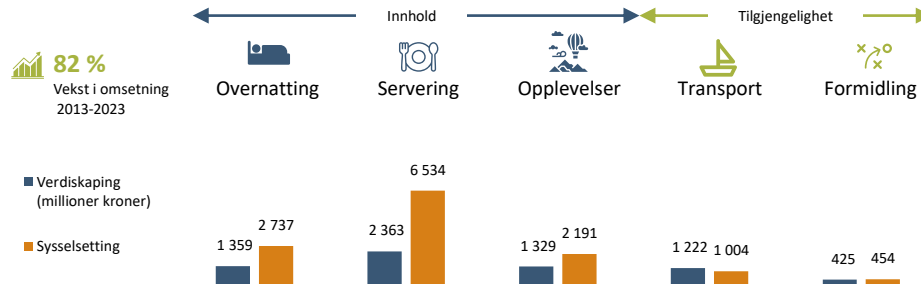
Markedsperspektivet (2023)

4,3 mill. gjestedøgn i regionen... ...som legger grunnlag for

	2,5 mill. hotellovernattinger		18 mrd. i omsetning
	330 000 campingovernattinger		6,7 mrd. i verdiskaping
	270 000 fritidsboligovernattinger		13 000 sysselsatte
	620 000 Airbnb-overnattinger		
	610 000 cruisepassasjerankomster		

Næringsperspektivet (2023)

Reiselivsnæringens fem bransjer og deres økonomiske betydning

Bergensregionens særpreget, muligheter og utfordringer

Særpreget

- Bergensregionen byr på en kombinasjon av natur, kultur, historie og et yrende byliv i Bergen sentrum
- «Gateway to the fjords»
- En rik kulturarv som er godt bevart. En tur i de trange smugene på Bryggen gir et godt inntrykk av byens historie og spesielle arkitektur.

Muligheter

- Utvikling av vinter- og helårsopplevelser
- Kunst- og kulturopplevelser som spiller videre på Bergens rike kulturarv
- Stor vekst i hotellsegmentet kan bidra til vekst i øvrige segmenter og formål

Utfordringer

- Færre besøkende som kommer i vintersesongen (relativt spisse sesongprofiler)
- Negative virkninger som «people pollution» og misnøye hos lokalbefolkningen.
- En svært konsentrert reiselivsnæring rundt bykjernen

Innhold

Reiselivet i Bergensregionen

Markedsperspektivet – tilreisende i Bergensregionen

Næringsperspektivet – reiselivsnæringen i Bergensregionen

Vedlegg

Om destinasjonen: Bergensregionen

I tillegg til Bergen, Norges nest største by, har Bergensregionen et variert landskap med fjorder, fjell og kystlinje. Hardangerfjorden og Sognefjorden gir besøkende mulighet til å oppleve noe av det mest dramatiske landskapet Norge har å by på. Fjordene er ideelle for aktiviteter som båtliv, fiske, kajakkpadling og fjordcruise – og som utgangspunkt for fjellvandring. Om vinteren kan besøkende nyte skigleder i nærliggende områder som Voss og Myrkdalen, som tilbyr både alpin- og langrennsmuligheter. Nærheten til både fjorder og fjell gjør regionen unik og attraktiv for et bredt spekter av naturbaserte aktiviteter.

I tillegg til de naturskjønne opplevelsene, har Bergensregionen et rikt kulturliv. Lokale festivaler, historiske steder og kulturelle arrangementer gir innbyggerne og besøkende tilgang til et mangfold av opplevelser. Kommuner som Os og Alver har også utviklet et rikt kulturtilbud med konserter, teaterforestillinger og kunst.

Regionens infrastruktur er godt utviklet med Bergen lufthavn Flesland, som tilbyr direkteruter til en rekke nasjonale og internasjonale destinasjoner. Veinettet inkluderer E39 som knytter Bergensregionen til Stavanger i sør og Trondheim i nord, samt E16 som forbinder området med Oslo. Regionen har også et godt utbygd kollektivtilbud med busser, båter og ferger som sikrer god mobilitet for innbyggerne og besøkende.

Kart som illustrerer kommunene i Bergensregionen (i mørkeblått). Kilde: Menon Economics

Særpreget, muligheter og utfordringer for reiselivet i Bergensregionen

Særpreget

- Bergensregionen byr på en kombinasjon av natur, kultur, historie og et yrende byliv i Bergen sentrum, konsentrert rundt Bryggen som kjerne
- Med sin beliggenhet mellom fjell og fjorder og gode transportforbindelser blir Bergen ofte omtalt som en «Gateway to the fjords», og fungerer som innfallspurt til store deler av reiselivet på Vestlandet, og derigjennom bidratt til vekst i andre reiselsdestinasjoner.
- Bergen har en rik kulturarv som er godt bevart. En tur i de trange smugene på Bryggen gir et godt inntrykk av byens historie og spesielle arkitektur.

Muligheter

- Utvikling av vinter- og helårsopplevelser for å bidra til utjevning av besøkende på tvers av året.
- Kunst- og kulturopplevelser som spiller videre på Bergens rike kulturarv
- Mat- og drikkeopplevelser som integreres i kultur- og naturopplevelser
- Stor vekst i hotellsegmentet – som i senere år har blitt styrket med en rekke nye særpregede kvalitetshoteller – kan bidra til vekst i øvrige segmenter og formål

Utfordringer

- Færre besøkende som kommer i vintersesongen (relativt spisse sesongprofiler) og manglende utnyttelse av arbeidskraft og infrastruktur gjennom året
- Viktig å unngå at ytterligere vekst i cruisetrafikken og turisme skaper negative virkninger som overturisme («people pollution») og misnøye hos lokalbefolkningen.
- En svært konsentrert reiselivsnæring rundt bykjernen kan by på problemer knyttet til å rekruttere kompetent arbeidskraft fra regionen forøvrig

Bergens rike kunst- og kulturliv tiltrekker seg turister

Kunst og kultur utgjør viktige komponenter i turistopplevelsen i Bergen. Byen er kjent for sitt rike kunst- og kulturliv, som tiltrekker seg et bredt spekter av turister. Blant de mest fremstående attraksjonene er Bryggen, som står på UNESCOs verdensarvliste. Bryggen er en av de eldste delene av Bergen og gir et unikt innblikk i byens historie som en sentral handelsby i middelalderen. Området byr på en autentisk atmosfære med sine trange smug og bevarte trebygninger, og fungerer som en levende kulturarv med kunstgallerier, museer og håndverksbutikker. I de travleste sommermånedene har Bryggen opp mot 15 000 besøkende hver dag.

Bergen er også kjent for sine mange kulturarrangementer og festivaler, som Festspillene i Bergen, som er en av Norges mest anerkjente kunstfestivaler. Dette årlige arrangementet tiltrekker kunstnere og besøkende fra hele verden, og tilbyr et mangfoldig program med musikk, teater og dans. Bergen er også kjent som Norges gatekunsthovedstad, og to av landets mest profilerte gatekunstnere, Dolk og AFK, hører hjemme her.¹

Kombinasjonen av historisk arv og dynamiske kunst- og kulturopplevelser gjør Bergen til et attraktivt reisemål for kulturinteresserte turister.

KODE Kunstmuseene

- Omfatter fire museumsbygg i Bergen sentrum
- Et av Nordens største museer for kunst og musikk
- 68 400 besøkete Kodes Munch-utstilling

Festspillene i Bergen

- Består av om lag 200 arrangementer som konserter, opplesninger, teater, ballett, opera og folkedans
- Festivalen ble startet i 1953 og arrangeres hvert år over to uker i mai-juni.

Vossa Jazz

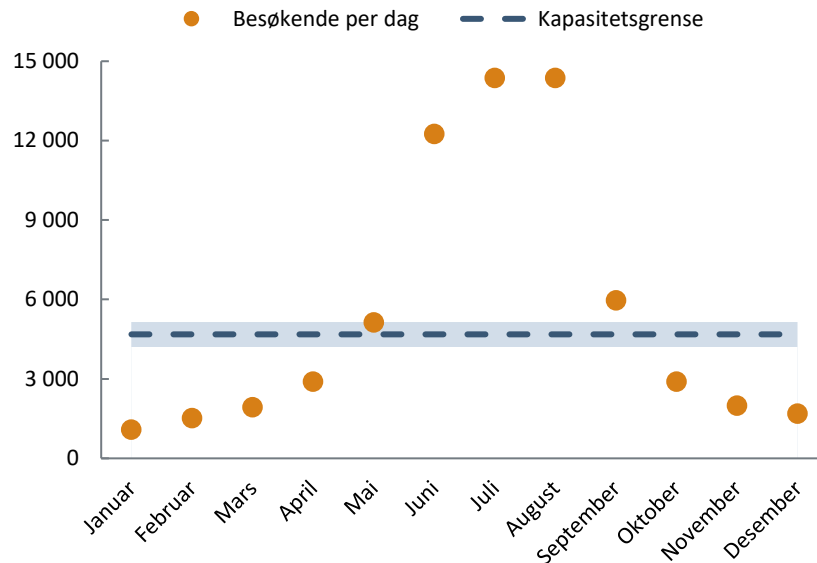
- Internasjonal jazzfestival som arrangeres årlig ved påske
- Rundt 15 000 arrangementbesøkende i 2022

Reiselivsnæringen i Bergen kan få utfordringer som følge av kapasitetsbegrensninger

Reiselivsnæringen i Bergensregionen kan møte utfordringer som følge av at store deler av aktiviteten foregår veldig konsentrert i kjernen av Bergen by. Informasjon og data fra TripAdvisor viser at omtrent 85 prosent av turistaktiviteter og attraksjoner i Bergen er lokalisert i Bergenhus bydel, spesielt i sentrumssonen og Vågen.¹ Dette konsentrerer de fleste gjestene til et svært begrenset område. Turistundersøkelsen fra 2023 indikerer at Bryggen og andre sentrumsområder som Fløyen oppleves som overfylte.² Figuren til høyre viser at antall besøkende på Bryggen er langt over kapasitetsgrensen i høysesongen. Fenomenet kalles ofte for «people-pollution» og innebærer at visse områder mottar så mange besøkende samtidig at den lokale infrastrukturen blir overbelastet. Dette er et problem i Bergensregionen, hvor turismen har en skjev sesongstruktur med hovedtyngden av besøkende i sommermånedene. «People-pollution» kan ha negative konsekvenser for besøkende og for lokalsamfunnet, da trengsel og kødannelser kan forringe besøksopplevelsen og føre til at enkelte attraksjoner eller områder kan oppfattes som mindre attraktive.

Utfordringene har allerede resultert i tiltak. Bystyret i Bergen har innført et daglig tak på maksimalt fire cruiseanløp og 8000 cruisepassasjerer for å håndtere turiststrømmene.³ Med slike kapasitetsbegrensninger kan det være utfordrende å realisere vekstpotensialet for reiselivsnæringen.

Gjennomsnittlig antall besøkende ved Bryggen per dag per måned i 2023. Kilde: Stiftelsen Bryggen, 2024.

1. Innovasjon Norge (2023). *Turistundersøkelsen Sommer*. Tilgjengelig [her](#).

2. Beregningene er basert på lokasjonen til de 100 høyest rangerte aktivitetene og attraksjonene i Bergen. Disse er kategorisert etter om de ligger i Bergenhus bydel eller andre områder i Bergen. Se [her](#).

3. Bergen Kommune (2022). *Regulering av cruisetrafikken i Bergen*. Tilgjengelig [her](#).

Innhold

Reiselivet i Bergensregionen

Markedsperspektivet – tilreisende i Bergensregionen

Næringsperspektivet – reiselivsnæringen i Bergensregionen

Vedlegg

Metode for beregning av økonomisk aktivitet som følger av tilreisende

I dette kapitlet ser vi nærmere på hvem de tilreisende er og hvilken verdi de bidrar med til regionen. Kapitlet er delt inn i tre deler. Del 1 kartlegger omfanget av gjestedøgn fra fem segmenter: hotell, camping, cruise, fritidsboliger og Airbnb. Vi ser også på hvordan disse segmentene har utviklet seg, når på året de besøker regionen og hvor de kommer fra.

Neste del går ut på å undersøke hvor stort døgnforbruk disse segmentene har og hvordan dette forbruket fordeler seg på kategorier, som for eksempel overnatting, servering og varehandel. Døgnforbruket baserer seg på kartlegginger gjennomført av Innovasjon Norge og TØI.

Basert på segmentenes gjestedøgn og døgnforbruk beregner vi i tredje del de tilreisendes totale forbruk i regionen. Dette forbruket legger grunnlaget for ringvirkninger i form av verdiskaping og sysselsetting, både i regionen og i andre deler av landet.

Analysen fanger ikke opp det økonomiske bidraget fra tilreisende som ikke overnatter i regionen, som dagsbesøkende og gjennomreisende. Årsaken til det er at det ikke finnes statistikk på omfanget av denne typen besøkende og det tilhørende forbruket. Vi inkluderer heller ikke lokalbefolkningens forbruk i forbindelse med besøk på fritidsboliger. Dette følger av at deres forbruk trolig i stor grad hadde tilfalt regionen uansett og i mindre grad reflekterer en effekt av reiselivet.

Metodisk tilnærming til å beregne økonomisk aktivitet som følger av tilreisende til en destinasjon

De fleste gjestene til Bergensregionen overnatter på hotell

Totalt er det registrert 4,3 millioner gjestedøgn i Bergensregionen i 2023 fordelt på hoteller, Airbnb, camping, cruise og fritidsboliger. 69 prosent av disse finner sted sommerhalvåret, fra mai til oktober.

Bergensregionen er spesielt basert på hotellturisme, med 2,5 millioner gjestedøgn på hoteller i 2023. Dette utgjør 58 prosent av alle gjestedøgnene i regionen. Flesteparten av hotellene finnes konsentrert i bykjernen av Bergen by.

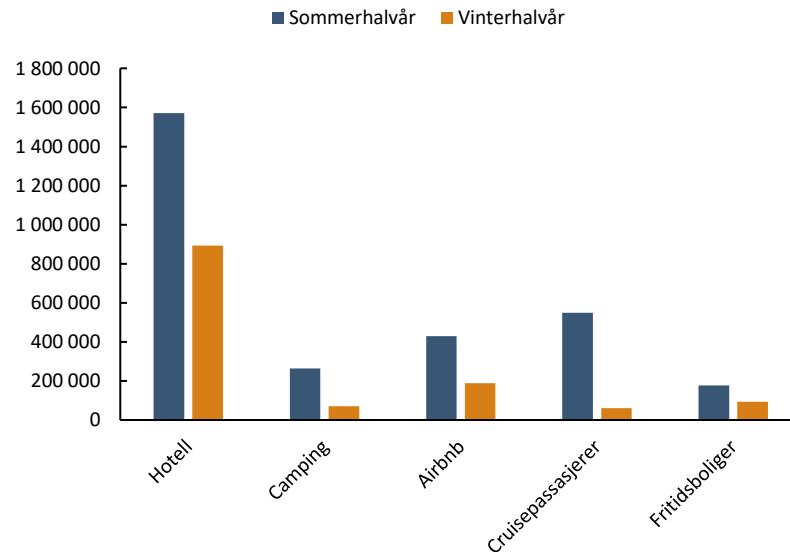
Airbnb-gjester bidro til 620 000 gjestedøgn i 2023. Airbnb står for 15 prosent av totale gjestedøgn, noe som er litt høyere enn hva man typisk ser i andre destinasjoner.

Bergensregionen har også 610 000 besøkende dagsturister i forbindelse med cruiseturisme. Skipene ligger til kai tett på Bergen sentrum, slik at cruiseturismen i hovedsak konsentrerer seg om bykjernen.

Camping står for 330 000 gjestedøgn, tilsvarende 8 prosent av totalen. Campingandelen er lavere enn for mange andre destinasjoner, primært fordi reiselivet er konsentrert rundt Bergen by, men har trolig også sammenheng med værforholdene i Bergen.

De 270 000 gjestedøgnene fra fritidsbolig utgjør seks prosent av totalen, noe som er vesentlig lavere enn hva man ser på andre destinasjoner.

Antall gjestedøgn i 2023 i Bergensregionen fordelt på segment og sesong. Cruise er dagsbesøkende med overnatting på skip. Kilde: SSB, AirDNA og Kystdatahuset

Hoteller er segmentet som har hatt størst bidrag til veksten i regionen, med en økning på 530 000 gjestedøgn

Totalt har antall gjestedøgn i Bergensregionen økt med 1,1 millioner fra 2016 til 2023, som tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på 4,2 prosent. Hoteller har bidratt til mest vekst, med 580 000 nye gjestedøgn i perioden. Fra 2015 til 2018 ble det brukt hele 2,5 milliarder kroner på renovering av eksisterende hoteller og investeringer i nye.¹ Av nye hoteller i perioden finner man blant annet Citybox Danmarks plass som åpnet i 2019, med 144 rom, Zander K Hotel som åpnet i 2017 med 249 rom og Magic Hotel Xhibition som åpnet i 2017 med 55 rom.² I tillegg tilbyr Bergen mer luksuriøse hotell som Bergen Børs Hotel med 127 rom og Opus XVI med 65 rom, hvor sistnevnte åpnet i 2018.³

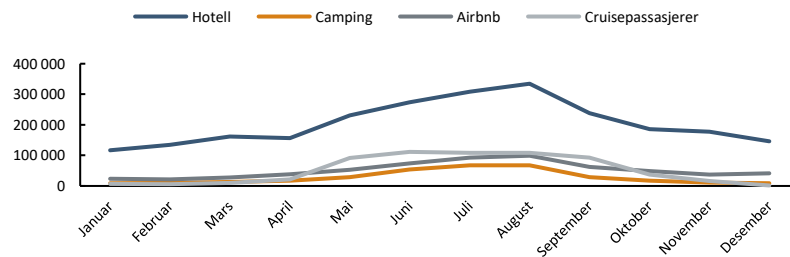
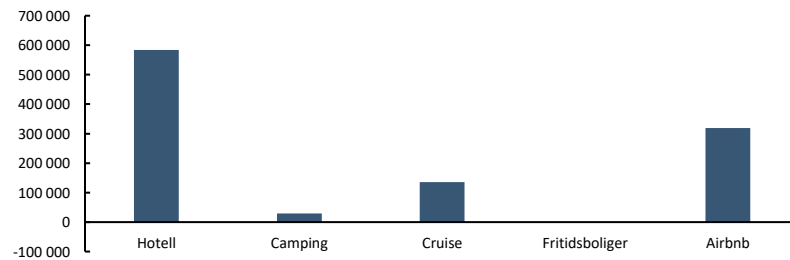
Airbnb har også hatt betydelig vekst, med 320 000 nye gjestedøgn, noe som er litt mer enn en dobling siden 2016. Cruisetrafikken har økt med 140 000 besøkende, mens camping har økt med 30 000 gjestedøgn. Fritidsboligbesøk er så og si uendret.

70 prosent av alle gjestedøgnene i Bergen er i sommerhalvåret, fra mai til oktober, med flest besøkende i juni, juli og august.

Store nye hoteller i Bergensregionen

Endringen i antall gjestedøgn mellom 2016 og 2023 i Bergensregionen fordelt på segment (øverst) og sesongprofil per segment (nederst). Kilde: SSB og AirDNA

Hotell: For hotellene har det vært størst vekst i ferie- og fritidssegmentet, og det kommer flest utenlandske gjester fra Europa utenom Norden

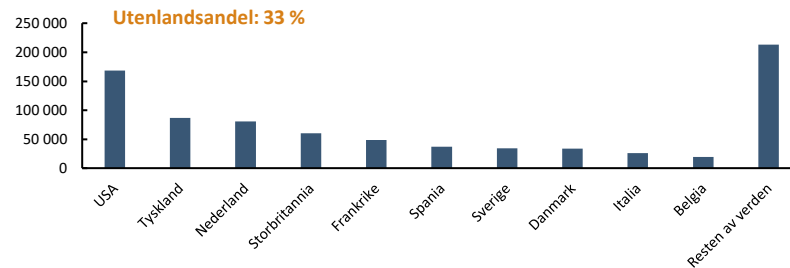
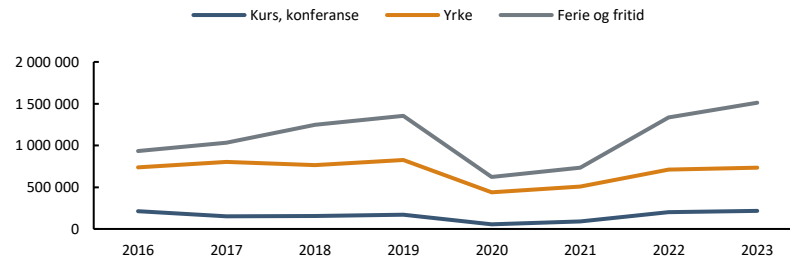
I det følgende beskrives segmentspesifikke utviklingstrekk og observasjoner, med hoteller først. Gjester på hotell kan ha tre ulike formål; ferie og fritid, yrke og kurs/konferanse.

Siden 2016 er det ferie- og fritidssegmentet som har hatt størst vekst, med en økning på 62 prosent. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på 7 prosent. Til tross for nedgang på 54 prosent under covid (2019 til 2020), er antallet gjestedøgn fra reisende med ferie og fritid som formål nå på ett høyere nivå enn før pandemien.

Kurs/konferanse segmentet ble hardest rammet av covid, med en nedgang på 67 prosent. Veksten siden 2016 har vært marginal for denne målgruppen, med kun to prosent økning siden 2016. Yrkesreisende har hatt null vekst siden 2016, og er det eneste segmentet som ikke har hentet seg inn igjen etter nedgangen under koronapandemien.

Av utenlandske reisende er det USA, Tyskland og Nederland som utgjør de viktigste målgruppene. Disse står for henholdsvis syv, fire og tre prosent av totale gjestedøgn. Dette kan sees opp mot nordmenn, som utgjør den største besøksgruppen, med 67 prosent av alle gjestedøgnene. Totalt er det Europeere utenom Norden som står for flest av de utenlandske gjestedøgnene i Bergensregionen.

Utvikling i gjestedøgn på hotell for ulike formål (øverst) og gjestedøgn på hotell i 2023 fordelt på topp 10 utenlandske land (nederst) i Bergensregionen. Kilde: SSB

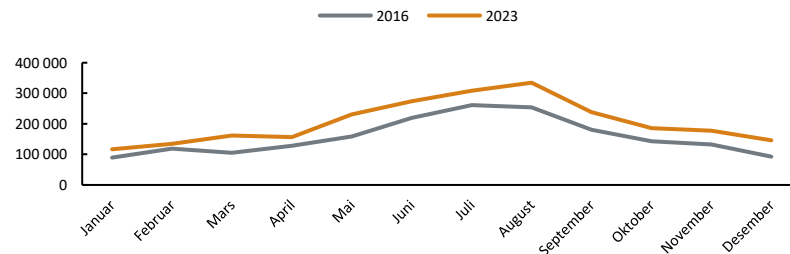
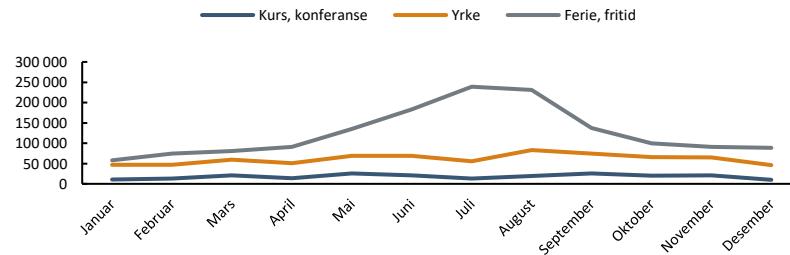
Hotell: Hotellgjestene med ferie og fritid som formål konsentrerer seg om sommermånedene, mens de yrkesreisende fordeler seg jevnt utover året

En destinasjons sesongprofil (besøksmønstre gjennom året), gir innsikt i en viktig karakteristikk ved det lokale reiselivet – nemlig hvor konsentrert reiselivsaktiviteter er i deler av året. En flatere sesongprofil er generelt forbundet med en rekke positive effekter, særlig gjennom å legge til rette for flere heltidsstillinger. Flere heltidsstillinger bidrar til økt kompetanse i bedriftene, som gir høyere kvalitet på produktet og reduserer opplæringskostnader for bedriftene. Flere heltidsstillinger kan også gi økte skatteinntekter til kommunen gjennom at arbeidstakerne bosetter seg i kommunen. I tillegg vil en flatere sesongprofil øke verdiskapingen i regionen ved å utnytte kapasiteten i reiselivet og redusere risikoen for sesongvariasjoner.

Sesongprofilen for hotellgjestedøgn viser at 68 prosent av de reisende med ferie og fritid som formål besøker Bergensregionen i sommersesongen, aller flest juli. Yrkesreisende og kurs/konferanse har derimot en jevnere sesongprofil.

Vi ser lite endring i sesongprofilen i regionen over de siste årene, som tyder på at det ikke har vært store endringer i destinasjonens tiltrekningskraft for de ulike sesongene.

Sesongprofil for hotellgjestedøgn i 2023 per formål (øverst) og sesongprofil over tid for alle gjestedøgn på hotell (nederst) i Bergensregionen. Kilde: SSB

Hotell: Kapasitetsutnyttelsen på hotellene i Bergensregionen er høyere enn landsgjennomsnittet

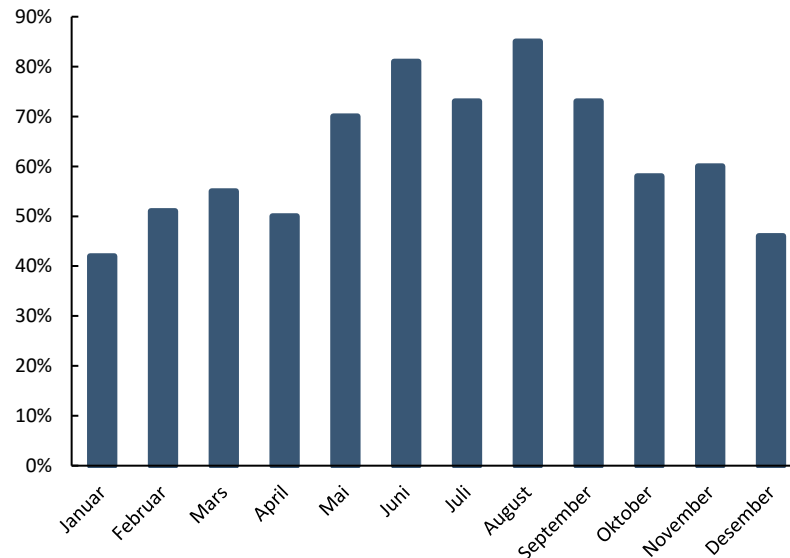
Den gjennomsnittlige månedlige kapasitetsutnyttelsen på hotellene i Bergensregionen i 2023 var 62 prosent.

SSBs overnattingsstatistikk viser at den gjennomsnittlige månedlige kapasitetsutnyttelsen på landsbasis i 2023 var 53 prosent. Kapasitetsutnyttelsen i Bergen er med andre ord en del over landsgjennomsnittet. På landsbasis var det juni og august som hadde høyest kapasitetsutnyttelse, med 67 prosent belegg i begge månedene.

Bergensregionen hadde høyest kapasitetsutnyttelse i august og juni, med over 80 prosent utnyttelse i disse månedene.

Tettheten av hoteller er høyest i bykjernen i Bergen. Her har spesielt Scandic mange store hoteller, som blant annet Hotel Norge by Scandic, med 415 rom, Scandic Ørnen, med 370 rom og Scandic Neptun med 270 rom.

Den månedlige kapasitetsutnyttelsen på hotellrom i 2023 i Bergensregionen. Kilde: SSB

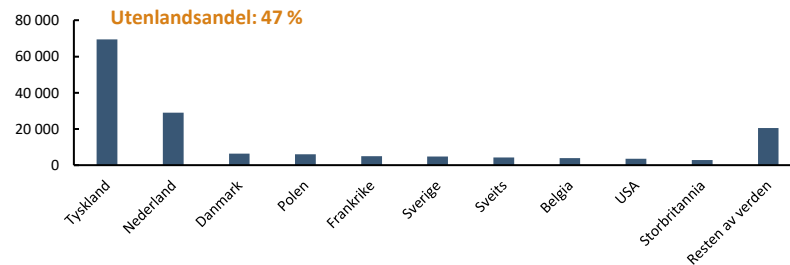
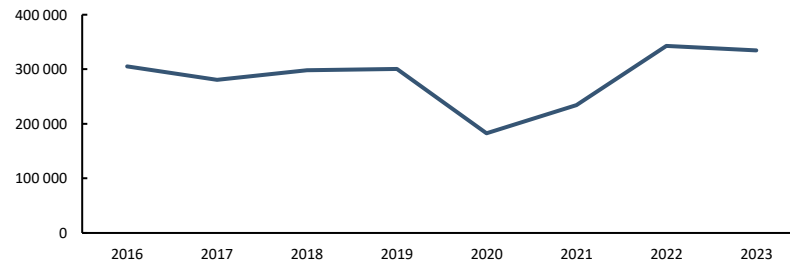
Camping: Segmentet er tilbake på et høyere nivå enn før pandemien, med mange utenlandske besøkende fra Tyskland og Nederland

SSBs campingstatistikk inneholder informasjon om campingplasser, hyttegrender og vandrerhjem.¹ I motsetning til hotellene ligger regionens campingplasser i større grad spredt i områdene utenfor Bergen by. SSBs campingstatistikk inneholder campingplasser, hyttegrender og vandrerhjem. I Bergensregionen finnes disse i naturområdene og på de mange øyene. Lone Camping, som ligger 25 min å kjøre fra Bergen sentrum, er regionens største campingplass, med plass til over 200 telt og vogner.² I tillegg finnes en stor del av regionens campingplasser på øyene i tilknytning til havet.

Campingturismen i Bergensregionen opplevde en 40 prosent nedgang under pandemien, men har hentet seg inn igjen på et høyere nivå. Fra 2016 til 2023 har veksten vært på ti prosent.

Campingturistene i Bergensregionen kommer så å si utelukkende fra Europa. Av utenlandske besøkende kommer aller flest fra Tyskland, med 21 prosent, og nest flest fra Nederland med ni prosent. Nordmenn utgjør likevel den største gruppen, og står for 53 prosent av totale gjestedøgn. Utenlandsandelen er imidlertid høyere i Bergensregionene enn mange andre destinasjoner, til sammenligning har Stor-Oslo en utenlandsandel på 19 prosent.

Utvikling i gjestedøgn på camping (øverst) og gjestedøgn på camping i 2023 fordelt på topp 10 utenlandske land (nederst) i Bergensregionen. Kilde: SSB

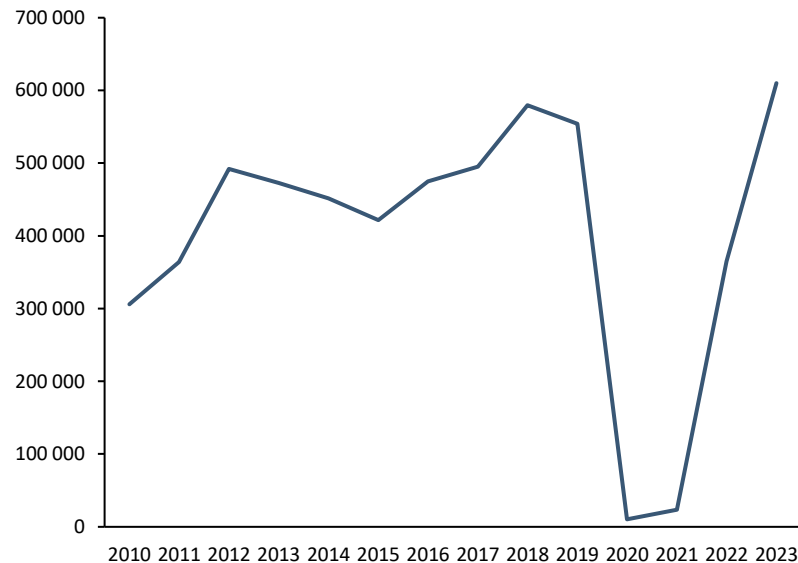
Cruise: Det har vært vekst i antall cruisepassasjeranløp både før og etter pandemien

Cruiseturismen har hentet seg inn igjen etter pandemien, og var på et ti prosent høyere nivå i 2023 enn i 2019, med 610 000 dagsbesøk. Som tidligere nevnt ligger skipene til kai tett på Bergen sentrum, slik at cruiseturismen i stor grad konsentrerer seg om bykjernen.

Cruise gjestene har generelt lavere forbruk enn mange andre turister. Det skyldes i hovedsak at de ikke bruker penger på overnatting, men også at de er kjent for å bruke mindre på alt annet enn opplevelser. I 2018 beregnet Menon at passasjerene som ankom Bergen havn i snitt brukte 1 060 kroner per passasjer som går i land.¹

Mellom 2010 og 2023 har cruiseturismen i Bergen doblet. Generelt er utviklingen er veldig lik som det man har sett på landsbasis. Unntaket er at veksten etter pandemien har vært enda større i Norge som helhet.

Utvikling i passasjeranløp fra cruise i Bergensregionen. Kilde: Kystdatahuset

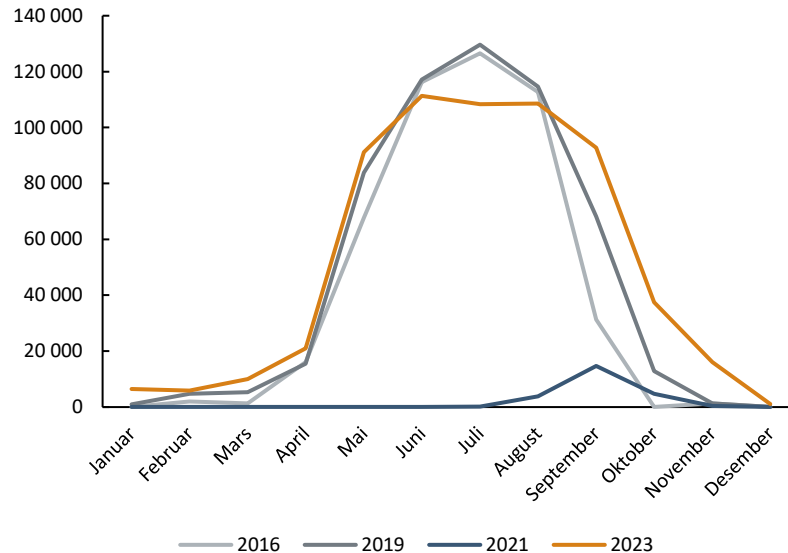
Cruise: Det kommer flest cruiseturister i juni, juli og august, men de senere årene har man sett en økning i aktivitet utover høsten også

Sesongprofilen for cruise viser først og fremst at det er mest aktivitet i sommerhalvåret. 90 prosent av alle passasjeranløpene fant sted i månedene mai til oktober, mens det i januar, februar og desember var tilnærmet null aktivitet fra cruiseturister.

Figuren til høyre illustrerer også at det ikke har vært store endringer i sesongprofil over tid. Det har blitt noen flere passasjeranløp på høsten, og noen færre midt på sommeren. Det er grunn til å tro at kapasitetsbegrensningen på antall cruiseskip og –passasjerer har bidratt til sesongforlengelsen.

Generelt er det bra for reiselivet å få flyttet noe av trykket fra høysesongen midt på sommeren til høsten. En utvidet sesong bidrar til en jevnere spredning av turiststrømmen gjennom året, hvilket kan redusere belastningen på lokale ressurser og infrastruktur i høysesongen, samtidig som det legger til rette for helårsarbeidsplasser i reiselivsnæringen og en jevnere inntektsstrøm.

Utvikling i sesongprofil for passasjeranløp fra cruise for ulike år i Bergensregionen. Kilde: Kystdatahuset

Fritidsboliger: Fritidsboliger utgjør en liten andel av totale gjestedøgn i Bergensregionen, og utviklingen er flat

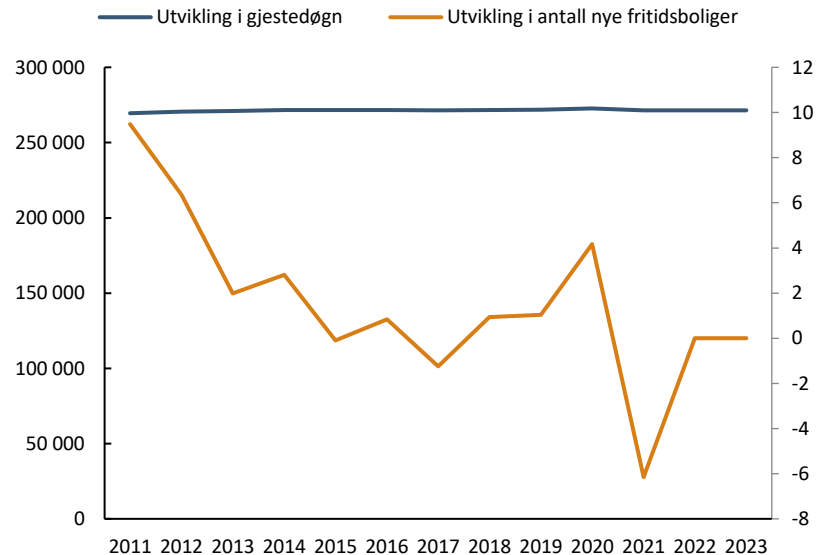
I 2023 var det 230 000 gjestedøgn i forbindelse med fritidsboliger i Sto-Oslo. Dette utgjør kun seks prosent av totale gjestedøgn i regionen, noe som er vesentlig lavere enn hva man ser på andre destinasjoner. Bergensregionen er med andre ord ikke en utpreget hyttedestinasjon. Her er det imidlertid viktig å merke seg at vi i denne analysen kun ser på gjestedøgnstallene som kommer fra tilreisende som er bosatt utenfor regionen. De som bor i Bergensregionen og som har fritidsbolig der, er med andre ikke regnet med. Grunnen er at en betydelig del av forbruket til lokale fritidsboligeiere uansett ville ha funnet sted i regionen, uavhengig av om de oppholdt seg på fritidsboligen eller ikke. I 2023 var det 2 millioner lokale gjestedøgn på regionens fritidsboliger. Det vil si at kun ti prosent av regionens fritidsboliger eies av ikke-lokale.

Populære områder for fritidsboliger i Bergensregionen inkluderer fjellhytter i fjellområdene mot Voss, samt sommerhytter på øyene, som Sotra og Askøy, og i områdene rundt Bjørnafjorden.

Byggingen av fritidsboliger har falt kraftig siden 2010. I samme periode har antall gjestedøgn i fritidsboliger vist en svak negativ utvikling, med en nedgang på 0,1 prosent.

Forutsetningene som ligger til grunn er at det i gjennomsnitt er 165 gjestedøgn per fritidsbolig per år.

Utvikling i gjestedøgn fra tilreisende på fritidsboliger (venstre akse) og fritidsboligutbygging fra tilreisende (høyre akse) i Bergensregionen. Kilde: SSB og Menon

Airbnb: I Bergensregionen har det vært vekst i Airbnb-gjestedøgn både før og etter pandemien

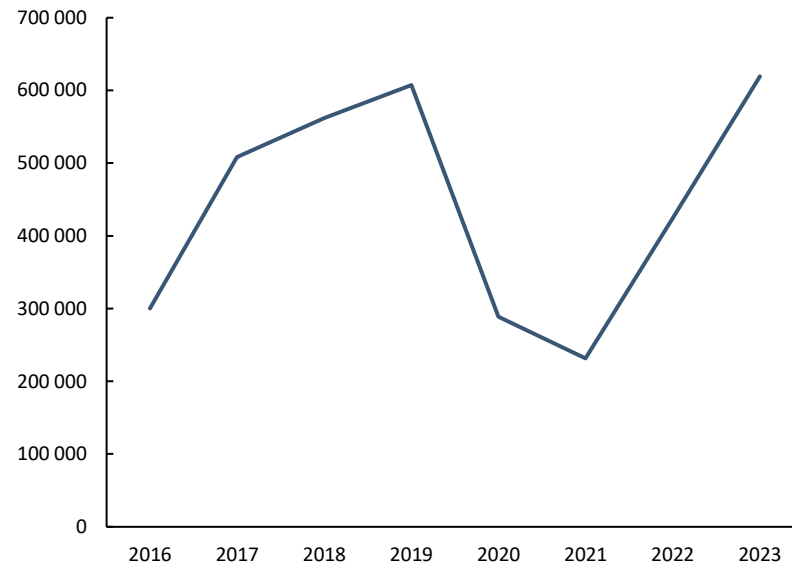
Overnatting på Airbnb har blitt stadig mer populært på landsbasis, samtidig som flere og flere stiller boligene sine til disposisjon. Utviklingen kan delvis forklares med en generell trend mot mer autentiske og lokale reiseopplevelser.¹ I tillegg tilbyr Airbnb en høyere grad av fleksibilitet sammenlignet med tradisjonelle overnattingssteder, noe som gjør det mer attraktivt for reisende som ønsker skreddersydde opphold.

I tillegg har Airbnb-utleie helt fra starten hatt skattefordeler sammenliknet med kommersiell utleie. Noe av dette ble søkt rettet opp da det fra og med skatteåret 2018 trådte i kraft egne skatteregler for såkalt korttidsutleie i egen bolig.

I 2023 var det hele 620 000 gjestedøgn på Airbnb i Bergensregionen, noe som er en dobling fra 2016, og omtrent likt som i 2019. Under pandemien ble gjestedøgnene halvert, men det har vært sterk vekst både før og etter.

Den relative veksten i Airbnb-gjestedøgn siden 2016 er lavere i Bergensregionen enn vi har sett andre steder. Grunnen til dette er at Airbnb ble populært i Norge rundt 2014, og at tjenesten tok fotfeste i de store byene først. Dette gjør at den relative veksten i de store byene etter 2016 er mindre enn andre steder, ettersom det på disse stedene allerede var en god del Airbnb-gjestedøgn.

Utvikling i gjestedøgn på Airbnb i Bergensregionen. Kilde: AirDNA

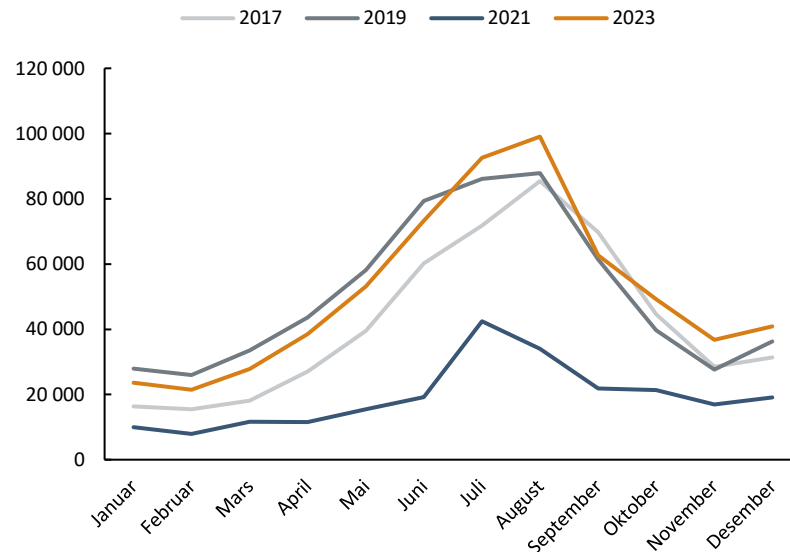

Airbnb: Det kommer flest Airbnb-gjester i juni, juli og august, og det har vært liten endring i sesongprofil over tid

Det har vært veldig liten endring i når på året Airbnb gjester kommer til Stor-Oslo. Flest kommer i sommerhalvåret, spesielt i juni, juli og august.

Figuren til høyre viser at det i større grad er snakk om en nivåforskyvning enn en strukturell endring i sesongprofil over tid. Andelen Airbnb gjestedøgn i sommerhalvåret fra mai til oktober var 73 prosent i 2017, og 69 prosent i 2023.

Utvikling i sesongprofil for Airbnb-gjestedøgn for 2017, 2019, 2021 og 2023 i Bergensregionen. Kilde: AirDNA

Norske yrkesreisende har det høyeste døgnforbruket, mens tilreisende fritidsboligturister har det laveste

Hittil har antall gjestedøgn de tilreisende har i Bergensregionen blitt kartlagt. For å beregne samlet omsetning fra tilreisende turister er det også nødvendig å vite hvor mye penger turistene i gjennomsnitt bruker i løpet av et døgn.

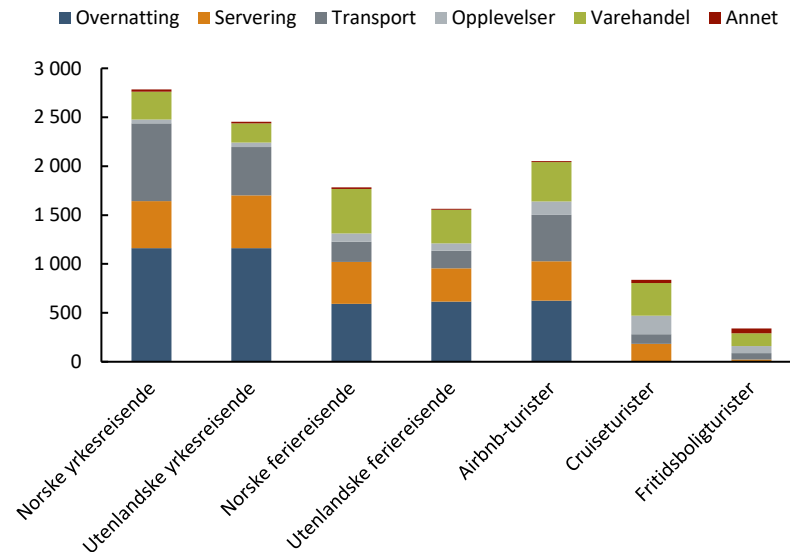
Døgnforbruket som legges til grunn for de ulike segmentene i analysen varierer betydelig, og viser at norske og utenlandske yrkesreisende bruker klart mest. Norske og utenlandske yrkesreisende bruker i gjennomsnitt henholdsvis 2 800 og 2 500 kroner per døgn i regionen.

Feriereisende bruker i gjennomsnitt mindre per døgn enn yrkesreisende. Norske feriereisende har et gjennomsnittlig døgnforbruk på 1 800 kroner, noe som er noe høyere enn utenlandske feriereisende.

Tilreisende fritidsboligturister har det laveste døgnforbruket. Disse la igjen i gjennomsnitt 300 kroner i 2023. En av årsakene til dette er at disse ikke har forbruk knyttet til overnatting og at forbruket til servering er svært lavt for denne gruppen. Cruiseturistene bruker heller ikke penger på overnatting, og hadde et døgnforbruk på 800 kroner.

Foruten forskjeller i nivå blant turistgruppene, er det også noen forskjeller i den relative størrelsen på forbrukskategoriene. Yrkesreisende brukes for eksempel relativt mye på overnatting, mens fritidsboligturister bruker relativt mye på varehandel.

Gjennomsnittlig døgnforbruk blant turistgrupper fordelt på forbrukskategorier i 2023 i Bergensregionen. Kilde: Innovasjon Norges Turistundersøkelse og TØI, bearbeidet av Menon.

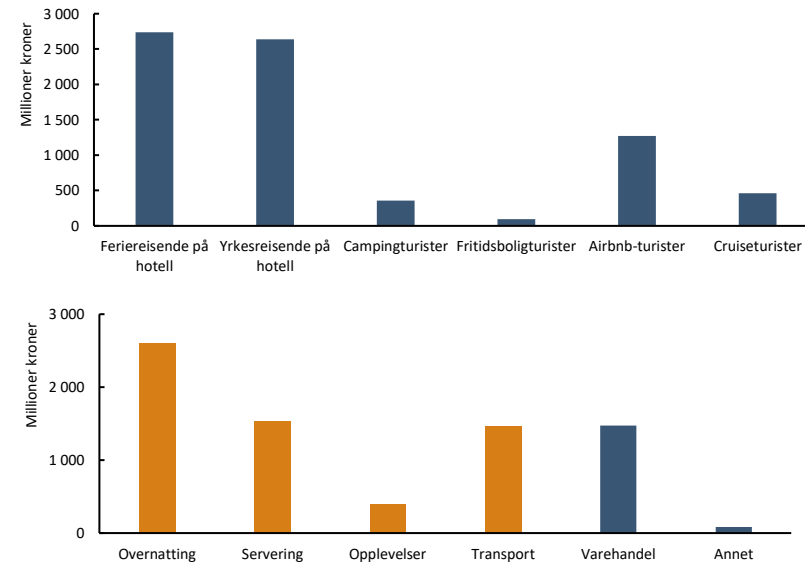
21 prosent av forbruket fra de tilreisende legges igjen i varehandel

Totalt står tilreisende for 7,5 milliarder kroner i forbruk. Yrkesreisende og feriereisende på hotell står for mest forbruk, begge med ca. 2,7 milliarder kroner i 2023. Airbnbturister la igjen 1,3 milliarder, mens andelene fra cruise, camping og fritidsboligturister er mer beskjedene.

Den nederste figuren viser i hvilke bransjer forbruket finner sted. Reiselivsbransjene mottar 79 prosent av forbruket, mens resten tilfaller andre næringer. Overnatting mottok mest, med 2,6 milliarder, mens opplevelser i den andre enden mottok 400 millioner.

Tilreisende til Bergensregionen brukte 1,6 milliarder kroner i andre deler av regionens næringsliv. Det meste av forbruket går til varehandelen som har en beregnet omsetning på 1,5 milliarder fra de tilreisende. Særlig tilreisende som bor på fritidsboliger og Airbnb har et relativt høyt forbruk på varehandelen. Dette viser at de tilreisende har et betydelig forbruk utenfor de klassiske reiselivsbransjene.

De tilreisendes forbruk fordelt på segment (øverst) og de tilreisendes forbruk fordelt på bransje (nederst) i 2023 i Bergensregionen. Kilde: Menon Economics

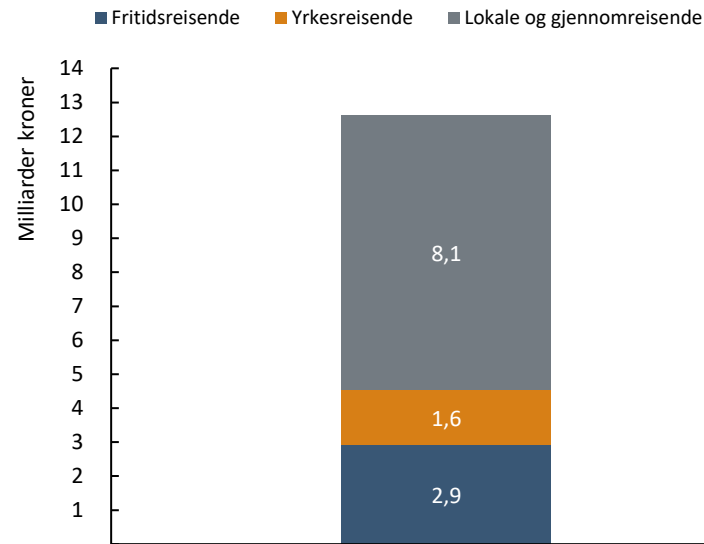
De tilreisende står for 36 prosent av omsetningen i innholdsbransjene i Bergensregionen

For å sette de tilreisendes forbruk i perspektiv viser figuren til høyre hvor mye forbruket i innholdsbransjene utgjør at den totale omsetningen i innholdsbransjene i regionen. Innholdsbransjene består av overnatting, servering og opplevelser. Ved å sammenligne den beregnede omsetningen fra tilreisende i innholdsbransjene med den totale omsetningen kan de tilreisendes betydning for reiselivet i regionen belyses.

Beregningene viser at de tilreisende la igjen om lag 4,5 milliarder kroner i innholdsbransjene i Bergensregionen i 2023. Totalt sett omsatte innholdsbransjene for 12,6 milliarder kroner samme år. Det betyr at tilreisende sto for 38 prosent av omsetningen i innholdsbransjene i 2023.

Slik figuren til høyre illustrerer utgjorde fritidsreisende og yrkesreisende henholdsvis 23 og 13 prosent av omsetningen i innholdsbransjene. De resterende 64 prosentene av omsetningen i disse bransjene kan derfor knyttes til lokalbefolkningen, dagsbesøkende eller gjester som benytter ikke-kommersielle overnattingsformer. Fellesnevneren for denne gruppen er at de ikke fanges opp av overnattingsstatistikken.

Omsetningen i reiselivets innholdsbransjer i Bergensregionen fordelt på fritidsreisende, yrkesreisende, samt på lokalbefolkning og gjennomreisende. Kilde: Menon Economics

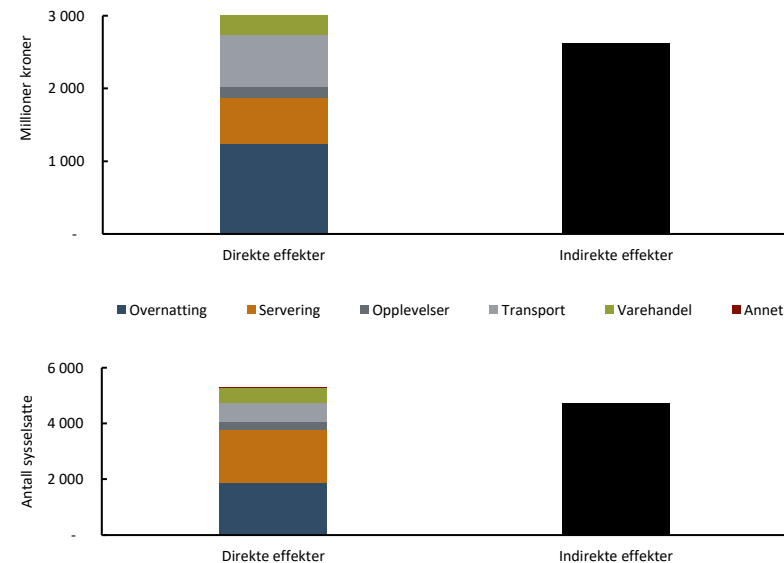
Forbruket fra de tilreisende la grunnlaget for 3 milliarder kroner i direkte verdiskaping og 5 300 i direkte sysselsetting

Basert på det estimerte forbruket fra de tilreisende beregnes ringvirkningseffekter. Beregningene viser at forbruket la grunnlaget for 3 milliarder kroner i direkte verdiskaping og 5 300 direkte sysselsatte. Det betyr at disse verdiene ble generert direkte i bedrifter i regionen som de tilreisende har handlet i.

Videre er det beregnet 2,6 milliarder kroner i indirekte verdiskaping og 4 700 personer som er indirekte sysselsatte. De indirekte effektene viser til økonomiske verdier som finner sted lenger ned i verdikjeden gjennom at bedriftene kjøper varer og tjenester fra underleverandører. Dersom en tilreisende kjøper et måltid på restaurant, vil den generere verdi både hos restauranten (direkte effekter) og hos restaurantens underleverandører som leverer ingredienser til måltidet (indirekte effekter). I motsetning til de direkte effektene, finner de indirekte effektene sted i hele landet.

De tilreisendes forbruk legger grunnlaget for to prosent av verdiskapingen og fire prosent av sysselsettingen i hele næringslivet i Bergensregionen.

Direkte og indirekte verdiskapingseffekter fra tilreisendes forbruk (i millioner kroner) (øverst) og sysselsettingseffekter (nederst) i 2023 i Bergensregionen. Kilde: Menon Economics

Innhold

Reiselivet i Bergensregionen

Markedsperspektivet – tilreisende i Bergensregionen

Næringsperspektivet – reiselivsnæringen i Bergensregionen

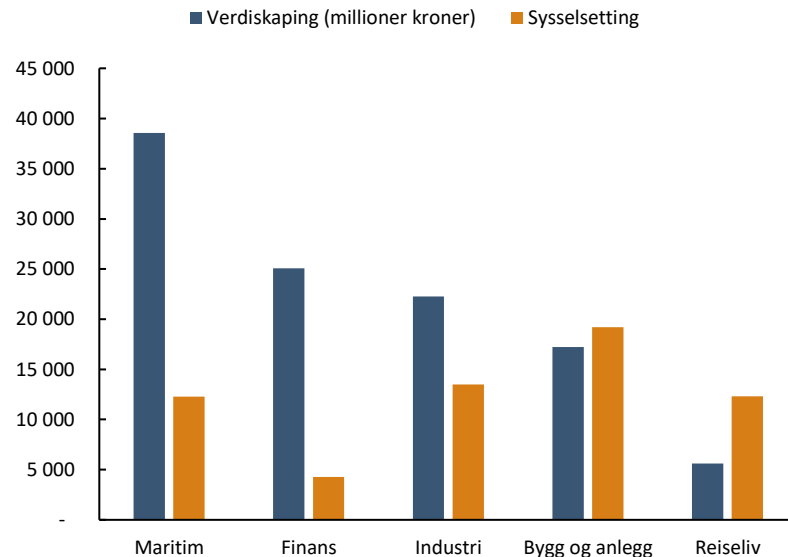
Vedlegg

I Bergensregionen står reiseliv for tre prosent av verdiskapingen og sysselsetter åtte prosent av arbeidsstyrken

Reiselivsnæringen i Bergensregionen hadde en verdiskaping på 5,6 milliarder kroner i 2022.¹ Dette tilsvarer tre prosent av total verdiskaping, og gjør reiselivet til den fjortende største næringen i regionen. Til sammenligning genererte de største næringene, maritim og finans, verdiskaping for henholdsvis 39 og 25 milliarder. Når det kommer til sysselsetting utgjør reiselivsnæringen imidlertid en større andel. Næringen sysselsatte 12 000 personer, som tilsvarer åtte prosent av alle sysselsatte i Bergensregionen.

At reiselivet i Bergensregionen sysselsetter en stor del av arbeidsstyrken i forhold til verdiskapingen som genereres forteller oss at næringen er arbeidskraftintensiv, og har lav produktivitet. Dette er ikke særegent for regionen, men heller et karaktertrekk ved reiselivsnæringen generelt.

Verdiskaping og sysselsetting for de fire største næringene og reiselivet i Bergensregionen i 2022. Kilde: Menon Economics

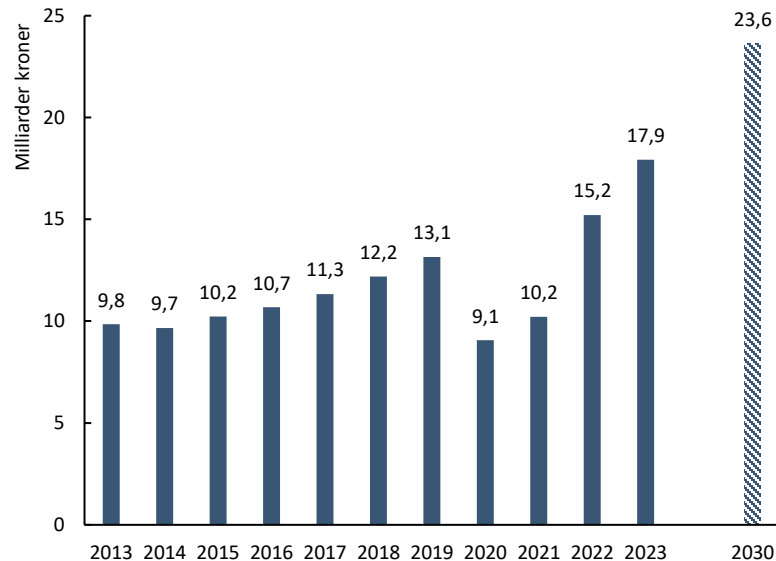
Med unntak av under pandemien har reiselivsnæringens omsetning vært stigende siden 2014, og prognosene for 2030 indikerer ytterligere vekst

I 2023 var omsetningen i Bergensregionens reiseliv 18 milliarder kroner.¹ Dette er en 82 prosent vekst siden 2013, noe som representerer en gjennomsnittlig årlig vekst på seks prosent. Veksten i Bergensregionen har vært høyere enn i for eksempel Stor-Oslo, som til sammenligning kun har steget med 58 prosent.

Våre prognoser indikerer at veksten vil fortsette, og at reiselivet vil omsette for nesten 24 milliarder kroner i 2030. Mellom 2023 og 2030 er det dermed spådd en gjennomsnittlig årlig vekst på fire prosent, noe som er to prosentpoeng lavere enn de siste ti årene.

Under pandemiens første år falt omsetningen med 30 prosent, men hentet seg imidlertid raskt inn igjen i 2022 når restriksjonene ble opphevet. Våre prognoser tilsier at omsetningen totalt vil vokse med 32 prosent mellom 2023 og 2030, som er to prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet på 34 prosent.

Historisk utvikling i omsetning og prognoser for 2030 i Bergensregionen. Kilde: Menon Economics

De fem reiselivsbransjene hadde samlet en verdiskaping på 6,7 milliarder kroner og en sysselsetting på 13 000 personer i 2023

Det er fem bransjer som utgjør det vi vanligvis definerer som reiselivsnæringen; overnatting, servering, opplevelser, transport og formidling. Reiselivsnæringen kan også deles inn i innholds- og tilgjengelighetsbransjer. Innholdsbransjene handler om å skape et godt reiselivsprodukt lokalt, mens tilgjengelighetsbransjene legger til rette for å frakte turistene dit de skal, og organisere tilbud.

I Bergensregionen genererte reiselivet i 2023 totalt en verdiskaping på 6,7 milliarder kroner, med en sysselsetting på 13 000 personer. Figuren til høyre viser hvordan verdiene fordeles seg utover bransjene. Innholdsbransjene har samlet en verdiskaping på 5 milliarder kroner, mens tilgjengelighetsbransjene står for de resterende 1,7 milliarder kronene.

Overnatting - består av hoteller, pensjonater, moteller, hytter, campingplasser, vandrerhjem, ferieleiligheter, turisthytter og annen overnatting.

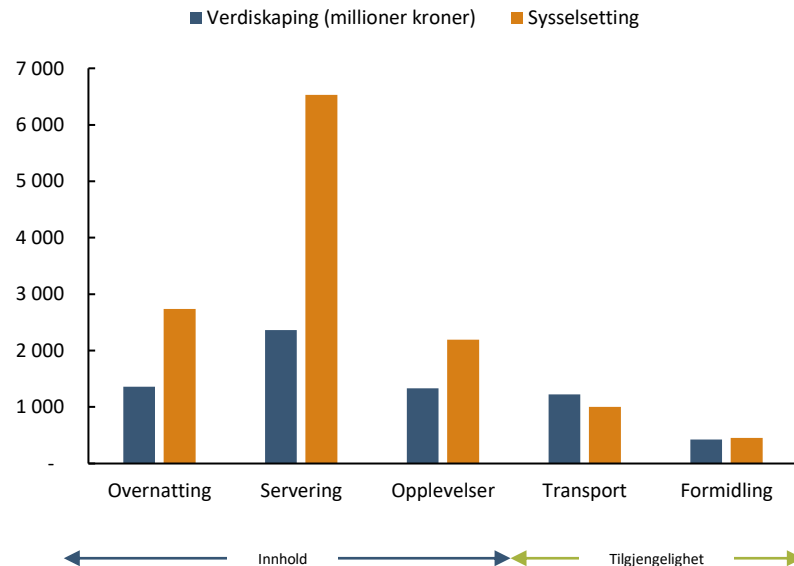
Servering - omfatter typisk restauranter, kafeer, gatekjøkken og drift av barer og puber.

Opplevelser - inneholder de fleste aktiviteter som man kan tenke seg en turist kan benytte når denne er på reise. Dette er opplevelsesaktiviteter, fornøynelses- og temaparker, alle typer museer og historiske bygninger og severdigheter, botaniske og zoologiske hager, taubaner og skiheiser.

Formidling - består av aktører som reisebyråer, turistkontorer, reisearrangørvirksomhet, guider og reiseledere.

Transport - omfatter bedrifter som frakter passasjerer med jernbane, kysttrafikk med passasjerer, innenlandske kyststruter med passasjerer og turbiltransport.

Reiselivsbransjenes verdiskaping (i millioner kroner) og sysselsetting i 2023 i Bergensregionen. Kilde: Menon Economics

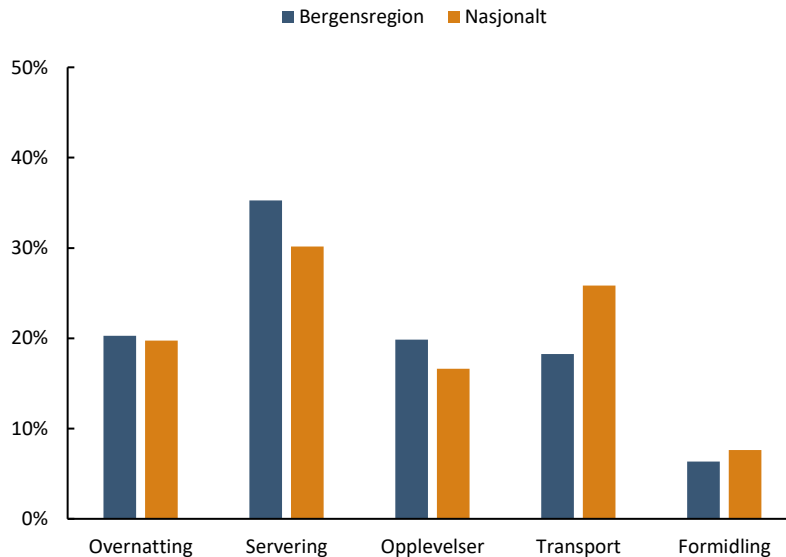

Innholdsbransjene utgjør 75 prosent av reiselivets verdiskaping i Bergensregionen

Samlet genererer innholdsbransjene 75 prosent av reiselivets verdiskaping i regionen. Servering utgjør 35 prosent av verdiskapingen og er med det regionens største reiselivsbransje. Deretter følger opplevelser og overnatting som hver står for 20 prosent av verdiskapingen. Tilgjengelighetsbransjene transport og formidling står for henholdsvis 26 og 8 prosent av næringens verdiskaping.

I forhold til Norge som helhet er det transportbransjen i Bergensregionen som skiller seg mest ut, ved å være åtte prosentpoeng lavere her enn nasjonalt. Servering og opplevelser (aktiviteter og kultur) er henholdsvis fem og tre prosentpoeng høyere enn nasjonalt, noe som understreker regionens tydelige mat/drikke- og opplevelsesprofil. I Bergensregionen er det generelt mindre variasjon i de ulike bransjenes andel av total verdiskaping sammenlignet med det nasjonale nivået, enn det man har observert andre steder.

Andelen av verdiskaping som reiselivsbransjene utgjør av reiselivet i Bergensregionen og nasjonalt i 2023. Kilde: Menon Economics

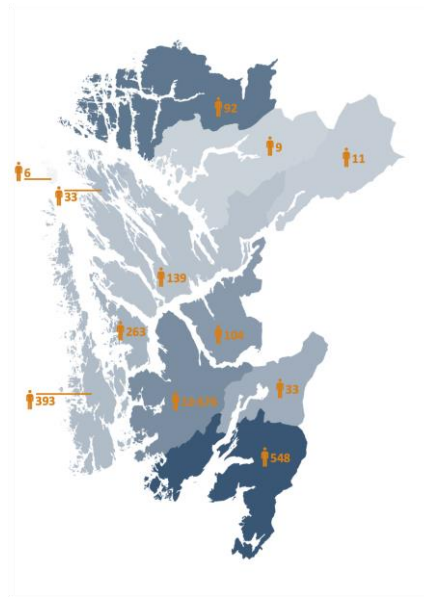

Bergen kommune utgjør 87 prosent av sysselsettingen i Bergensregionen

Bergen er kommunen som har mest aktivitet fra reiselivsnæringen med omtrent 10 700 sysselsatte. Kommunen utgjør med det 87 prosent av sysselsettingen. Etter Bergen følger Bjørnafjorden og Øygarden som de største reiselivskommunene i regionen. Kommunene sysselsetter henholdsvis 550 og 400 personer i reiselivet. Til sammen står disse tre kommunene for 94 prosent av sysselsettingen i Bergenserinnens reiseliv.

Kommunene Fedje, Masfjorden, Modalen, Samnanger og Austrheim er blant de med lavest aktivitet i reiselivsnæringen.

Sysselsetting og verdiskaping for reiselivsnæringen i de ulike kommunene i Bergensregionen i 2023. Mørkere blåfarge indikerer høyere verdiskaping fra reiselivsnæringen, relativt til kommunens totale verdiskaping. Tallene i oransje viser antall sysselsatte. Kilde: Menon Economics

Verdiskapingen har økt i samtlige bransjer siden 2013, og veksten har vært spesielt stor siden pandemien

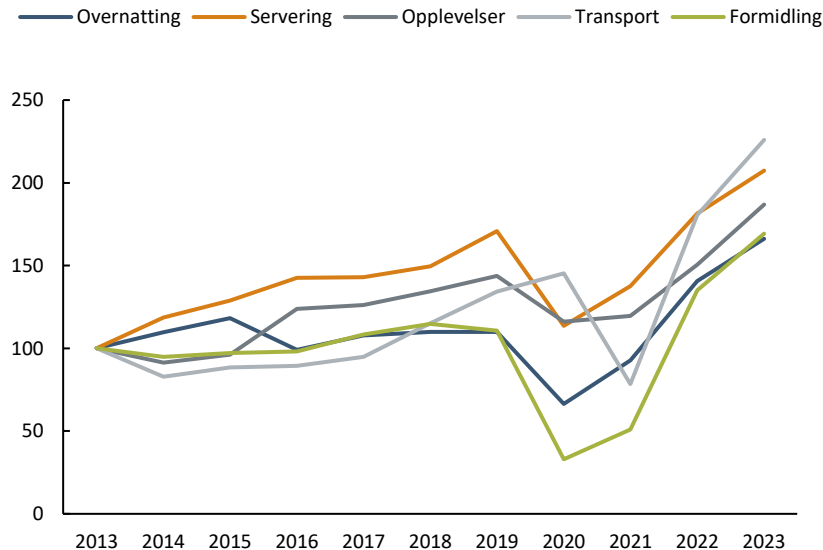
Sett bort fra pandemien, har reiselivsnæringen hatt en jevn og forholdsvis stor økning i verdiskapingen de siste ti årene. Transport og servering er næringene som har hatt den største økning i verdiskaping med over en dobling siden 2013. Opplevelser har økt med 87 prosent, mens formidling og overnatting har økt med henholdsvis 69 og 66 prosent siden 2013.

Samtlige bransjer ble hardt rammet under pandemien, men har vist tegn til ytterligere vekst de senere årene.

Innen transport er det Vy Tog og Torghatten Nord (som driver kollektivtrafikk på sjøen, blant annet Hurtigruten) som er soleklart størst. Disse hadde verdiskaping på henholdsvis 470 og 350 millioner i 2023, og har bidratt til den økte veksten i transportbransjen.

Blant de 20 mest verdiskapende selskapene i innholdsbransjen er åtte av dem overnattingsaktører, syv opplevelser og fem servering. Musikkelskapet Harmonien (Bergen Filharmoniske Orkester) er den største enkeltaktøren, med over 200 millioner i verdiskaping. Etter det følger den Nationale Scene og Scandic Hotels, med henholdsvis 160 og 120 millioner i verdiskaping.

Indeksert utvikling i verdiskaping per reiselivsbransje i Bergensregionen. Referanseåret 2013=100. Kilde: Menon Economics

Reiselivsbransjen i Bergensregionen har lavere driftsmargin enn næringslivet for øvrig

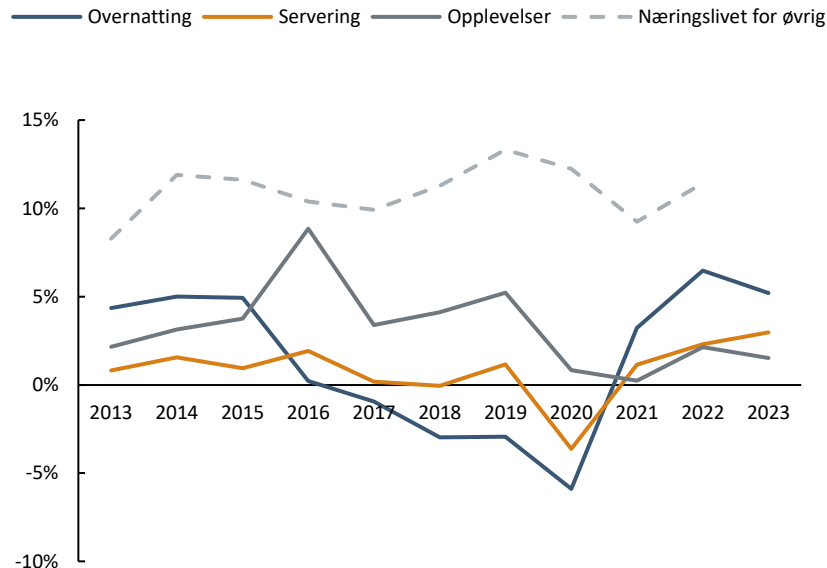
Figuren til høyre presenterer utviklingen i lønnsomheten til innholdsbransjene, det vil si overnatting, servering og opplevelser, samt for næringslivet for øvrig.

Som figuren til høyre viser har samtlige av bransjene lavere lønnsomhet enn næringslivet for øvrig. Dette er ikke særegent for Bergensregionen, men er noe man ser på de aller fleste reiseleivsdestinasjonene. Generelt er reiselivsbransjen kjent for å ha lav driftsmargin. En av bransjens store utfordringer er den ujevne sesongstrukturen. Store deler av næringen har høy aktivitet i noen hektiske sommermånedene, mens det er betydelig mindre besøk resten av året. For mange bedrifter resulterer dette i drift med tap i visse perioder av året.

Den gjennomsnittlige driftsmarginen de siste ti årene var tre prosent for opplevelser, mens den for overnatting og servering var henholdsvis to og ett prosent. Til sammenligning var den gjennomsnittlige lønnsomheten i hele næringslivet elleve prosent. Lønnsomheten i overnattings- og serveringsbransjen ble hardere rammet av pandemien enn opplevelsesbransjen.

I 2023 hadde samtlige av bransjene positiv driftsmargin, men som vi ser av den historiske utviklingen kan driftsmarginen endres mye fra år til år.

Utvikling i lønnsomhet per innholdsbransje og næringslivet for øvrig i Bergensregionen, målt som driftsmargin. Kilde: Menon Economics

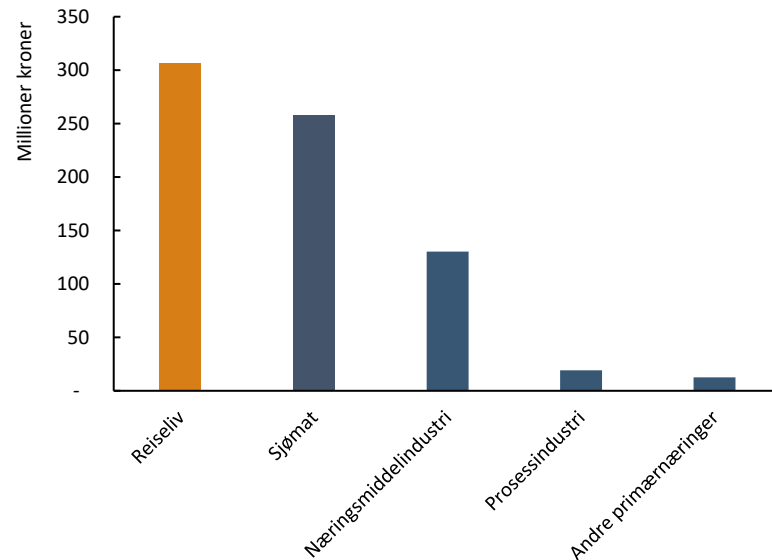

Reiselivsbedriftene genererer 306 millioner kroner i skatteinntekter til kommunene

Vi har beregnet at kommunale skatteinntekter fra reiselivet var på 306 millioner kroner i 2022. Dette er altså skatteinntekter som genereres i reiselivsbedriftene som er registrert i regionen. Mye av skatteinntektene tilfaller regionen, men kan også betales til andre kommuner utenfor regionen. Årsaken til det er at skattene går til kommunene hvor arbeidstakerne er bosatt.

Reiselivet genererer omtrent 50 millioner mer i skatteinntekter enn sjømat i Bergensregionen. Næringsmiddelindustri bidrar med nesten halvparten så mye som skatteinntekter fra Reiselivet. Prosessindustri og andre primærnæringer bidrar med betydelig lavere skatteinntekter på henholdsvis 19,3 og 12,6 millioner kroner.

Beregnete kommunale skatteinntekter som genereres i Bergensregionen i 2022 fra reiselivet sammenlignet med skatteinntekter fra fire andre næringer.¹ Kilde: Menon Economics

Innhold

Reiselivet i Bergensregionen

Markedsperspektivet – tilreisende i Bergensregionen

Næringsperspektivet – reiselivsnæringen i Bergensregionen

Vedlegg

Definisjon av sentrale begreper og beskrivelse av ringvirkningsmodellen

- **Verdiskapingen** i en bedrift er definert som summen av lønnskostnader og bedriftens driftsresultat, korrigert for kapitalslit og nedskrivninger. Dette er også kjent som bruttoprodukt/BNP og er en av de mest sentrale samfunnsøkonomiske størrelsene, fordi det er den som legger grunnlag for velferd gjennom forbruk og skatter.
- **Sysselsetting** viser til antallet heltids- og deltidsansatte. Det må ikke forveksles med antall årsverk som viser til antall heltidsstillinger. Antallet sysselsatte er derfor større enn (eller lik) antall årsverk.
- **Driftsmargin** er forholdet mellom driftsresultatet og omsetningen til en bedrift. Den gir en indikasjon på en bedrifts lønnsomhet. Driftsmarginen kan ses på som hvor mange kroner en bedrift sitter igjen med for hver 100-lapp som omsettes, og forteller hvor mye bedriften sitter igjen med til å dekke kapitalkostnader (før renter og skatt).

Om ringvirkningsmodellen

Aktiviteten i ulike næringer er tett bundet sammen. Når etterspørselen øker i en næring, vil det forplante seg til andre deler av økonomien, gjennom næringenes vare- og tjenestekjøp hos sine leverandører. Dette er også tilfellet i reiselivsnæringen. Når turistene kjøper opplevelsespakker eller varer og tjenester vil det føre til økt sysselsetting hos bedriftene, i tillegg til sysselsetting hos deres leverandører igjen. Dette utgjør det vi kaller *ringvirkningseffekter*.

Menon har utviklet en økonomisk beregningsmodell for reiseliv for å kunne estimere ringvirkninger av tilreisendes lokale forbruk. Vi legger de estimerte gjestedøgnene etter overnattingsform og segment til grunn for beregningene av økonomiske effekter. Estimaten på gjestedøgn er basert på data fra SSB, AirDNA og Kystdatahuset Deretter benyttes informasjon om gjennomsnittlig døgnforbruk fra undersøkelser gjennomført av Innovasjon Norge og TØI. Det gir totalt forbruk (omsetning) i ulike vare- og tjenestekategorier, både innen bransjene i reiselivsnæringen og relaterte næringer som handel og bygg og anlegg. Forbruket omregnes deretter til direkte og indirekte ringvirkninger i form av verdiskaping og sysselsetting.

